

บทที่ 3

สภาพทั่วไปของขนาดรัฐบาลและอัตราเงินเฟ้อในประเทศไทย

ในการศึกษาสภาพทั่วไปของขนาดรัฐบาลและอัตราเงินเฟ้อในประเทศไทย จะเป็นการศึกษาในเชิงพรรณนา ซึ่งจะวิเคราะห์การใช้จ่ายของรัฐบาลในด้านต่าง ๆ หลักของการใช้จ่ายของรัฐบาล สาเหตุปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดขนาดรัฐบาลและการใช้จ่ายของภาครัฐบาลที่ใช้ในการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจรวมไปถึงการพิจารณาวิธีการวัดขนาดของรัฐบาลและเปรียบเทียบขนาดของรัฐบาลไทยกับประเทศอื่นในภูมิภาค ในส่วนของอัตราเงินเฟ้อจะวิเคราะห์ถึงสาเหตุผลกระทบและวิธีการแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อของประเทศไทยในปัจจุบัน

การใช้จ่ายภาครัฐบาล

1. ความหมายของการใช้จ่ายภาครัฐบาล

การใช้จ่ายภาครัฐบาลหรือรายจ่ายสาธารณะ หมายถึง การใช้จ่ายของภาครัฐบาลเพื่อการดำเนินการและการบริหารประเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประเทศเป็นสำคัญ สามารถจำแนกออกเป็น 3 แนวทางดังนี้ (เกริกเกียรติ, 2546)

1.1 การใช้จ่ายเพื่อรักษาระดับการบริหารงานของภาครัฐบาล

รัฐบาลมีหน้าที่ปกครองและป้องกันประเทศ รัฐบาลจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อให้สามารถดำเนินงานไปได้ด้วยดี ซึ่งแบ่งออกได้เป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ การป้องกันเอกราชและอธิปไตยของประเทศ ซึ่งการใช้จ่ายในส่วนนี้มักจะส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยตรง

1.2 การใช้จ่ายเพื่อผลประโยชน์ของเศรษฐกิจโดยรวม

1.2.1 การใช้จ่ายเพื่อการรักษาเสถียรภาพภายในประเทศ

รัฐบาลจำเป็นต้องมีการใช้จ่ายในกิจการต่างๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การใช้จ่ายประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการใช้จ่ายที่ช่วยให้เกิดการกระจายรายได้ การจ้างงาน การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และการส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นต้น การใช้จ่ายประเภทนี้มักจะเป็นการใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการลงทุนภาครัฐบาล

1.2.2 การใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ของรัฐบาลในกิจการระหว่างประเทศ

ปัจจุบันประเทศต่างๆ ต้องพึ่งพาอาศัยกัน จึงมักมีการติดต่อค้าขายกับประเทศต่างๆ เพื่อแสวงหาอิทธิพลของประเทศ และเพื่อความสงบสุข รัฐบาลของประเทศต่างๆ จึงมักต้องใช้จ่ายเพื่อให้ความช่วยเหลือต่างประเทศหรือองค์กรระหว่างประเทศเป็นประจำ ได้แก่ เงินอุดหนุน องค์กรระหว่างประเทศ เงินช่วยเหลือต่างประเทศ เป็นต้น

1.3 การใช้จ่ายเพื่อจัดให้มีสินค้าและบริการสาธารณะ

รัฐบาลจำเป็นต้องจัดหาสินค้าและบริการบางประเภทที่มีความจำเป็นและก่อให้เกิดความสะดวกสบายแก่คนในสังคม อีกทั้งเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศให้ดีขึ้น ซึ่งมีผลต่อความเจริญก้าวหน้าและการเจริญเติบโตของประเทศในระยะยาว การใช้จ่ายประเภทนี้จำเป็นต้องอาศัยเงินทุนจำนวนมากและอาจจะเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติ ดังนั้น รัฐบาลจึงต้องเข้าไปดำเนินการเอง ได้แก่ การศึกษา การสาธารณสุข การไฟฟ้า การประปา การโทรศัพท์ การคมนาคม เป็นต้น

2. หลักการใช้จ่ายภาครัฐบาล

หลักเกณฑ์ที่ดีของการใช้จ่ายภาครัฐบาล สามารถแบ่งออกได้ 4 หลัก ดังนี้

2.1 หลักของผลประโยชน์ (Canon of Benefit)

การพิจารณาถึงผลประโยชน์ของโครงการนั้นจะต้องพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่ควรประเมินออกมาเป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินด้วย นอกจากการพิจารณาถึงประโยชน์ที่มีต่อสังคมแล้ว ควรจะพิจารณาถึงผลที่มีต่อการบรรลุถึงวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของรัฐบาลด้วย

2.2 หลักของการประหยัด (Canon of Economic)

เนื่องจากทรัพยากรของสังคมมีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นการใช้จ่ายไม่ว่าจะภาครัฐบาลหรือภาคเอกชนจึงต้องประหยัด และก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยพยายามที่จะไม่ก่อให้เกิดความสูญเปล่าในการใช้ทรัพยากร ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องพิจารณาเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ที่ได้รับเป็นสำคัญ และมีได้พิจารณาเพียงแต่การเสียค่าใช้จ่ายเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้นั้นด้วย

2.3 หลักของการสร้างส่วนเกิน (Canon of Surplus)

การพิจารณาถึงงบประมาณแผ่นดินของรัฐบาล รัฐบาลควรยึดหลักการสร้างส่วนเกินของงบประมาณในระยะเวลาพอสมควร โดยทั่วไปแล้วรัฐบาลมักจะมีค่าใช้จ่ายมากกว่ารายได้ ทำให้เกิดงบประมาณขาดดุล การที่รัฐบาลมีงบประมาณขาดดุลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ดังนั้นรัฐบาลควรใช้จ่ายอย่างระมัดระวัง พยายามหารายได้เพิ่มขึ้น ตลอดจนยึดหลักการใช้จ่ายเพื่อก่อให้เกิดส่วนเกินในระยะเวลาอันสมควร โดยที่ส่วนเกินของงบประมาณที่รัฐบาลสะสม อาจะนำมาใช้ในยามจำเป็นหรือยามฉุกเฉิน เช่น ภาวะสงคราม ภาวะเศรษฐกิจซบเซา เป็นต้น

2.4 หลักการกั้นกรอง (Canon of Sanction)

เพื่อให้ผลของการใช้จ่ายภาครัฐบาลเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมมากที่สุด การใช้จ่ายภาครัฐบาลจึงจำเป็นต้องผ่านการกั้นกรองและตรวจสอบจากระดับต่างๆ อย่างรอบคอบ ทั้งในระดับของรัฐบาลและรัฐสภา

3. สาเหตุการเพิ่มขึ้นของการใช้จ่ายภาครัฐบาล

สาเหตุที่สำคัญของการเพิ่มขึ้นของการใช้จ่ายภาครัฐบาลตามทัศนะของ Wagner มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 การขยายตัวของโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

เมื่อประเทศมีการพัฒนา การขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดความต้องการโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นด้วย ทั้งในด้านการปรับปรุงซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่มีอยู่เดิมให้ดียิ่งขึ้น และในด้านการขยายการจัดสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจออกไปอย่างกว้างขวาง เพื่อรองรับกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3.2 การเพิ่มขึ้นของประชาชน

การที่ประชาชนมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา ทำให้ประชาชนเกิดความต้องการด้านที่อยู่อาศัย ด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ และด้านการศึกษา ซึ่งเป็นบทบาทและหน้าที่ของรัฐบาลโดยตรงที่จะเข้ามาดูแลในเรื่องนี้ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องหางบประมาณเพื่อนำมาใช้จ่ายในด้านต่างๆ ให้เพียงพอกับจำนวนประชาชนที่เพิ่มมากขึ้น

3.3 การเพิ่มขึ้นของระดับราคา

โดยปกติระดับราคาจะมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา จะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับภาวะเศรษฐกิจในขณะนั้นว่ามีปัญหาเงินเฟ้อมากน้อยเพียงใด อย่างไรก็ตาม แนวโน้มของระดับราคาที่เพิ่มขึ้น ก็จะส่งผลกระทบต่อทำให้แนวโน้มการใช้จ่ายของภาครัฐบาลเพิ่มมากขึ้นด้วย

3.4 การขยายตัวทางด้านการใช้จ่ายเพื่อลดปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม

การลดปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้นั้น รัฐบาลจะต้องเน้นรายจ่ายงบประมาณในด้านต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์โดยตรงแก่ผู้ที่มีรายได้น้อยและผู้มีฐานะยากจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนาที่มีปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้สูงรัฐบาลจึงต้องรับภาระในการจัดหางบประมาณเพื่อนำมาใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น

3.5 การขยายตัวของหนี้สาธารณะ

การขยายตัวของหนี้สาธารณะเป็นสาเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลต้องมีภาระในการหารายได้เพื่อการใช้จ่ายมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนาซึ่งมีรายได้น้อยไม่เพียงพอต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในโครงการที่เร่งด่วนไม่สามารถชะลอโครงการได้ จึงจำเป็นต้องก่อหนี้สาธารณะเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเป็นภาระแก่รัฐบาลที่ต้องหารายได้มาใช้หนี้สาธารณะเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเป็นภาระแก่รัฐบาลที่จะต้องหารายได้มาใช้หนี้สาธารณะที่เพิ่มขึ้นด้วย

4. ปัจจัยที่กำหนดการใช้จ่ายภาครัฐบาล

การกำหนดการใช้จ่ายภาครัฐบาลว่าจะมีทิศทางและจำนวนการใช้จ่ายมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังนี้

4.1 ระดับการพัฒนาประเทศ

ประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งมีระบบเศรษฐกิจที่ได้รับการพัฒนาและมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง การใช้จ่ายภาครัฐบาลจะเน้นในเรื่องของการรักษาเสถียรภาพทาง

เศรษฐกิจ และการให้สวัสดิการทางสังคมแก่ประชาชน ในขณะที่การใช้จ่ายภาครัฐบาลของประเทศกำลังพัฒนาจะเน้นไปในเรื่องของการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังนั้น การใช้จ่ายภาครัฐบาลส่วนใหญ่จะถูกใช้ไปเพื่อการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

4.2 ระดับของรายรับภาครัฐบาล

รายรับที่สำคัญของภาครัฐบาลประกอบด้วย รายได้มากกว่าร้อยละ 60 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 40 ได้แก่ เงินคงคลัง และเงินกู้ สำหรับประเทศกำลังพัฒนารายรับส่วนใหญ่ได้มาจากรายได้ที่เป็นภาษีทางอ้อมมากกว่าภาษีทางตรง ทำให้การประมาณรายได้ค่อนข้างยุ่งยากและไม่แน่นอน เพราะขึ้นอยู่กับภาวะเศรษฐกิจและพฤติกรรมของผู้บริโภคว่าจะมีแนวโน้มการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้ามากขึ้นเพียงใด ซึ่งมีผลต่อการกำหนดงบประมาณรายจ่ายเพื่อการพัฒนาประเทศไม่สามารถเพิ่มขึ้นได้มากขึ้น เพราะถ้ากำหนดงบประมาณรายจ่ายมากเกินไป อาจทำให้รัฐบาลต้องมีการระงับการหางบประมาณด้วยการก่อหนี้สาธารณะเพิ่มขึ้น ซึ่งต่างจากประเทศที่พัฒนาแล้วที่รัฐบาลสามารถกำหนดงบประมาณรายจ่ายได้ก่อนที่จะทราบว่ารัฐบาลมีรายรับมากขึ้นเพียงใด ทั้งนี้เพราะโครงสร้างรายรับของรัฐบาลขึ้นอยู่กับรายได้ที่มาจากภาษีทางตรงมากกว่าภาษีทางอ้อม ทำให้การจัดเก็บภาษีค่อนข้างสะดวกและแน่นอน และเมื่อการใช้จ่ายภาครัฐบาลเพิ่มขึ้นก็สามารถปรับปรุงรายรับของภาครัฐบาลได้ไม่ยาก

5. การใช้จ่ายภาครัฐบาลเพื่อแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ

แนวทางการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยใช้มาตรการหรือเครื่องมือการใช้จ่ายภาครัฐบาล โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 ปัญหาการขาดเสถียรภาพของระดับราคา

5.1.1 ภาวะเงินเฟ้อ

ในภาวะเงินเฟ้อหรือภาวะที่ระดับราคาสินค้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อาจจะเนื่องมาจากแรงดึงด้านอุปสงค์ (Demand Pull Inflation) ซึ่งอุปสงค์รวมมากกว่าอุปทานรวมในระบบเศรษฐกิจ รัฐบาลควรลดการใช้จ่ายของรัฐบาลลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของโครงการที่

ไม่จำเป็นเป็นหรือมีลำดับความสำคัญต่ำ โดยการลำดับความสำคัญของการใช้จ่ายภาครัฐบาลว่าควรกระทำโครงการใดก่อนและหลัง และเลื่อนการใช้จ่ายภาครัฐบาลสำหรับโครงการที่สามารถเลื่อนออกไปได้

5.1.2 ภาวะเงินฝืด

ในภาวะเงินฝืด หรือภาวะที่ระดับราคาลดลงอย่างต่อเนื่อง อาจจะไม่เนื่องมาจากอุปสงค์รวมน้อยกว่าอุปทานรวมในระบบเศรษฐกิจ รัฐบาลควรเพิ่มการใช้จ่ายภาครัฐบาลไปในโครงการต่างๆ เพื่อกระตุ้นอุปสงค์รวม ทำให้ระดับราคาสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น ปัญหาเงินฝืดก็จะลดลง

5.2 ปัญหาการว่างงาน

การแก้ไขปัญหาการว่างงานนั้น รัฐบาลต้องพยายามเพิ่มอุปสงค์รวม โดยการเพิ่มการใช้จ่ายในการบริโภคของภาคเอกชน การลงทุนของภาคเอกชน และเพิ่มการใช้จ่ายภาครัฐบาลเพื่อขยายการผลิต จะทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น หรือการว่างงานลดลง การใช้จ่ายภาครัฐบาลเป็นการปล่อยเงินเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการเพิ่มอำนาจซื้อและการเพิ่มการบริโภคภาคเอกชน เมื่อประชาชนมีความต้องการสินค้าและบริการมากขึ้น จะทำให้ผู้ผลิตทำการลงทุน เพื่อผลิตสินค้าและบริการมากขึ้น การจ้างงานในระบบเศรษฐกิจก็จะเพิ่มขึ้น

5.3 ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ

ในภาวะที่เศรษฐกิจตกต่ำ การจับจ่ายใช้สอยของประชาชนลดลง ทำให้อุปสงค์รวมน้อยกว่าอุปทานรวม รัฐบาลต้องเพิ่มอุปสงค์รวมโดยการเพิ่มการใช้จ่ายภาครัฐบาลในโครงการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโครงการที่สามารถทำได้อย่างรวดเร็วและสิ้นสุดโครงการได้ระยะสั้น เพื่อให้ประชาชนมีงานทำและแรงจูงใจในการผลิต และการลงทุนของภาคเอกชนมากขึ้น ทำให้เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจ ประชาชนก็จะมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

5.4 ปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม

เป้าหมายทางเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ที่สำคัญ คือ การขยายตัวทางเศรษฐกิจหรือการขยายตัวของรายได้ประชาชาติ ซึ่งมักจะสร้างปัญหาของความเหลื่อมล้ำในรายได้ระหว่างกลุ่มคนรวยและคนจน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มคนต่างๆจะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา ดังนั้นรัฐบาลควรเพิ่มการใช้จ่ายภาครัฐบาลในโครงการที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้มีรายได้ต่ำ เช่น โครงการพุงราคาและผลิตภัณฑ์การเกษตรเพื่อช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร เป็นต้น

5.5 ปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงิน

ในประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่จำเป็นต้องพึ่งพาสินค้าและบริการจากต่างประเทศเพื่อมาใช้ในการบริโภคหรือการผลิตภายในประเทศ และมักจะเสียเปรียบทางด้านการค้าเป็นผลตามมา ซึ่งส่งผลทำให้ดุลการค้าขาดดุลมาโดยตลอด และส่งผลกระทบต่อปัญหาการขาดดุลการชำระเงินตามมา ดังนั้นรัฐบาลควรลดการใช้จ่ายภาครัฐบาลลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดการนำเข้าสินค้าและบริการ และสนับสนุนการส่งออกสินค้าและบริการมากยิ่งขึ้น ปัญหาการขาดดุลการค้า และการขาดดุลการชำระเงินก็จะลดลง

6. ข้อจำกัดของการใช้จ่ายภาครัฐบาล

ข้อจำกัดของการมาตรการการใช้จ่ายภาครัฐบาลมีเหตุผล 3 ประการ ดังนี้

6.1 การดำเนินนโยบายมีความล่าช้า

ความล่าช้าในการรับทราบปัญหาและในการตัดสินใจ ความล่าช้าในการอนุมัติในการใช้นโยบายแลความล่าช้าของการบรรลุผลของนโยบาย เนื่องจากการดำเนินนโยบายก็ต้องใช้เวลาเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ดังนั้นความล่าช้าที่เกิดขึ้นจากสาเหตุต่างๆเหล่านี้ อาจทำให้การดำเนินนโยบายมีผลไม่เป็นไปตามที่คาดหมาย หรือปัญหามีความรุนแรงมากกว่าเดิมก็เป็นไปได้

6.2 การดำเนินนโยบายอาจมีความผิดพลาดจากการคาดคะเน

รัฐบาลอาจจะคาดคะเนถึงความรุนแรงของปัญหาสูงหรือต่ำกว่าความเป็นจริง และคาดคะเนถึงผลกระทบของนโยบายที่เกิดขึ้นจากการใช้การคาดคะเนสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ย่อมมีความผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้ง่าย ซึ่งเมื่อเกิดความผิดพลาดแล้ว อาจทำให้การดำเนินนโยบายเกิดผลที่ผิดพลาดไปจากที่คาดคะเนไว้

6.3 การคาดการณ์อย่างมีเหตุผลของภาคเอกชน

ทำให้รัฐบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหาการว่างงานได้ กล่าวคือ ถ้ารัฐบาลต้องการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจด้วยการเพิ่มการใช้จ่ายภาครัฐบาล โดยคาดว่าผู้ผลิตจะตอบสนองโดยการจ้างงานเพื่อทำการผลิตเพิ่ม แต่ถ้าภาคเอกชนมีการคาดการณ์อย่างมีเหตุผลแล้ว การเพิ่มการใช้จ่ายภาครัฐบาลแม้จะทำให้อุปสงค์รวมในตลาดเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้ผลิตมีรายได้เพิ่มขึ้นก็จริง แต่การที่อุปสงค์รวมเพิ่มขึ้นก็จะทำให้ระดับราคาสูงขึ้นด้วย ดังนั้นรายได้ที่แท้จริงของตนอาจจะไม่ได้เพิ่มขึ้น จึงไม่จูงใจให้ผู้ผลิตทำการผลิตเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการใช้จ่ายภาครัฐบาลมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ แต่ถ้าเปรียบเทียบเครื่องมือทางการคลังด้วยกันแล้ว พบว่า การใช้จ่ายภาครัฐบาลมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อเทียบกับมาตรการภาษีอากร เนื่องจากมาตรการการใช้จ่ายภาครัฐบาล มีผลกระทบต่อการใช้จ่ายรวมหรืออุปสงค์รวม

7. ขนาดของรัฐบาล (Size of Government)

การวัดขนาดของรัฐบาล มีวิธีการวัดได้หลายวิธี โดยจะพิจารณาจากการดำเนินนโยบายการคลังของรัฐบาล ซึ่งประกอบด้วยนโยบายทางด้านรายรับ (Government Revenue) ได้แก่ นโยบายที่เกี่ยวกับภาษี และที่เกี่ยวกับรายรับด้านอื่นที่มีใช้ภาษี นโยบายด้านการใช้จ่ายของรัฐบาล (Government Expenditure) รวมถึงการจัดการส่วนที่เกินดุล หรือการหาเงินชดเชยส่วนที่ขาดดุล ซึ่งจะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยตรง และเมื่อจะทำการพิจารณาขนาดของรัฐบาลก็สามารถพิจารณาได้ทั้งสองด้านเช่นเดียวกัน ดังนี้

ถ้าพิจารณาด้านรายรับของภาครัฐบาล สามารถวัดขนาดของรัฐบาลจากรายได้จากภาษี (Tax Revenue) ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น (GDP)

การวัดขนาดของรัฐบาลทางด้านรายรับ (Tax Ratio)

$$\text{Tax Ratio} = \frac{\text{Tax Revenue}}{\text{GDP}}$$

แต่ถ้าพิจารณาด้านรายจ่ายภาครัฐบาล สามารถวัดขนาดของรัฐบาลจากรายจ่ายภาครัฐบาล (Government Expenditure) ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น (GDP)

การวัดขนาดของรัฐบาลทางด้านรายจ่าย (Government Expenditure Ratio)

$$\text{Government Expenditure Ratio} = \frac{\text{Government Expenditure}}{\text{GDP}}$$

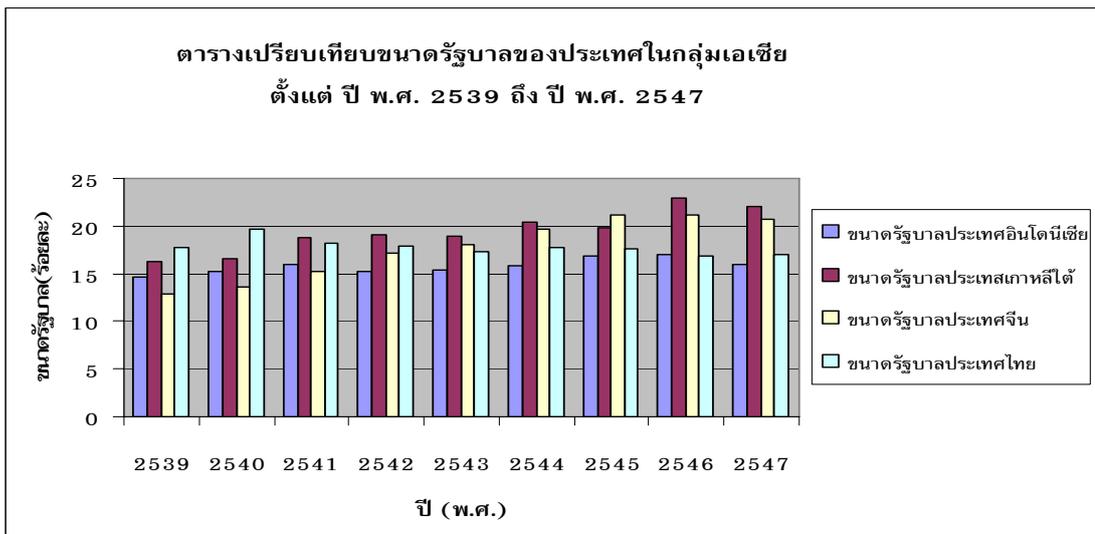
อย่างไรก็ตามการวัดขนาดรัฐบาลจากด้านรายจ่ายภาครัฐบาลได้เป็นวิธีที่นิยมใช้วัดขนาดรัฐบาลมากที่สุด ซึ่งได้สอดคล้องกับการศึกษาของ Song (2000) ซึ่งวัดขนาดของรัฐบาลจากรายจ่ายภาครัฐบาล (Government Expenditure) ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น (GDP) และยังสามารถแยกจ่ายภาครัฐบาลออกเป็นรายจ่ายเพื่อการป้องกันประเทศ (Defense Spending) และรายจ่ายที่ไม่ใช่เพื่อการป้องกันประเทศ (Non-Defense Spending) ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น (GDP) อีกด้วย

ขนาดรัฐบาลของประเทศไทยเปรียบเทียบกับขนาดรัฐบาลของประเทศในภูมิภาคเอเชีย

จากรูปภาพที่ 13 เป็นการเปรียบเทียบขนาดรัฐบาลของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชีย โดยที่ขนาดของรัฐบาลในการศึกษาคั้งนี้จะพิจารณาขนาดรัฐบาลซึ่งกำหนดจากสัดส่วนการใช้จ่ายรวมทั้งหมดของรัฐบาลต่อผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 จนถึงปี พ.ศ. 2547 ขนาดรัฐบาลของประเทศอินโดนีเซีย มีขนาดรัฐบาลขนาดเล็กเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาค โดยที่ในปี พ.ศ. 2539 ขนาดรัฐบาลของประเทศมีขนาดเท่ากับร้อยละ 14 นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าประเทศอินโดนีเซียมีขนาดรัฐบาลที่คงที่และมีเสถียรภาพ ส่วนขนาดรัฐบาลของประเทศเกาหลีใต้จะเห็นได้ว่าการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ถึงปี พ.ศ.

2547 โดยที่ขนาดรัฐบาลของประเทศเกาหลีใต้มีขนาดเท่ากับร้อยละ 16 ในปี พ.ศ. 2539 และในปี พ.ศ. 2546 ขนาดรัฐบาลของประเทศเกาหลีใต้มีขนาดเท่าร้อยละ 23 ซึ่งมีขนาดใหญ่ที่สุดในภูมิภาค โดยที่ประเทศที่มีการขยายตัวของขนาดรัฐบาลมากที่สุดได้แก่ประเทศจีน โดยจะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2539 ประเทศจีนมีขนาดรัฐบาลเท่ากับร้อยละ 12 ซึ่งต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคจนถึงปี พ.ศ. 2542 ขนาดรัฐบาลของประเทศจีนมีขนาดของรัฐบาลเท่ากับร้อยละ 17 มากกว่าขนาดรัฐบาลของประเทศอินโดนีเซียและในปี พ.ศ. 2545 ขนาดรัฐบาลของประเทศจีนมีขนาดใหญ่ที่สุดในภูมิภาค โดยที่มีขนาดเท่ากับร้อยละ 21 การที่ขนาดรัฐบาลของประเทศจีนมีการขยายตัว อย่างรวดเร็ว เนื่องจากนโยบายการเปิดประเทศของประเทศจีน ส่งผลให้ประเทศจีนมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว

ในส่วนของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2539 ประเทศไทยมีขนาดรัฐบาลเท่ากับร้อยละ 17 และในปี พ.ศ. 2540 ขนาดของรัฐบาลเท่ากับร้อยละ 19 ซึ่งสูงที่สุดในภูมิภาคและหลังจากปี พ.ศ. 2540 ขนาดรัฐบาลของประเทศไทยมีขนาดที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง เป็นผลของวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจซึ่งเกิดขึ้นกับทุกประเทศในภูมิภาคเอเชียแต่ในส่วนของประเทศไทยนั้นจะได้รับผลกระทบที่รุนแรงที่สุด ส่งผลให้หลังจากปี พ.ศ. 2540 ทั้งทางด้านค่าใช้จ่ายของรัฐบาลและผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้นก็ปรับตัวลดลงส่งผลต่อขนาดของรัฐบาล ในปี พ.ศ. 2546 ขนาดรัฐบาลมีขนาดเล็กที่สุด โดยมีขนาดเท่ากับร้อยละ 16 และปรับตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในปี พ.ศ. 2547

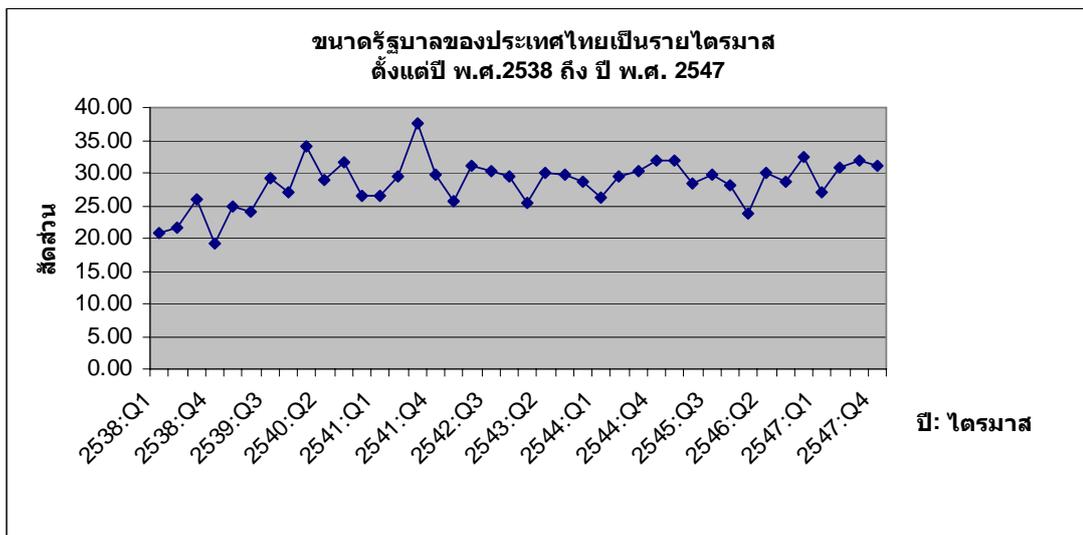


ภาพที่ 13 การเปรียบเทียบขนาดรัฐบาลของประเทศในกลุ่มเอเชียตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2547

ที่มา: Asia development Bank (2549)

ขนาดรัฐบาลของประเทศไทย

จากรูปภาพที่ 14 จะแสดงขนาดรัฐบาลของประเทศไทยเป็นรายไตรมาส โดยพิจารณาขนาดรัฐบาลซึ่งกำหนดจากสัดส่วนการใช้จ่ายรวมทั้งหมดของรัฐบาลต่อผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น จะเห็นได้ในไตรมาสที่ 1 ของปี พ.ศ. 2538 ขนาดรัฐบาลของประเทศไทยมีขนาดเท่ากับ 20.73 และมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงไตรมาสที่ 3 ของปี พ.ศ. 2539 ขนาดรัฐบาลของประเทศไทยมีขนาดเท่ากับ 29.17 จากการที่เศรษฐกิจของประเทศมีการเจริญเติบโตอย่างมาก ต่อมาในช่วงที่ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ขนาดรัฐบาลของประเทศไทยมีความผันผวนอย่างมาก โดยที่ในไตรมาสที่ 3 ของปี พ.ศ. 2540 ขนาดรัฐบาลของประเทศไทยมีขนาดเท่ากับ 31.65 ต่อมาในไตรมาสที่ 4 ของปี พ.ศ. 2540 ขนาดรัฐบาลของประเทศไทยมีขนาดเท่ากับ 26.59 ซึ่งลดลงอย่างมาก นอกจากนั้นจะเห็นได้ว่าหลังจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจขนาดรัฐบาลของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วโดยที่ในไตรมาสที่ 1 ของปี พ.ศ. 2541 ขนาดรัฐบาลของประเทศไทยมีขนาดเท่ากับ 26.46 ต่อมาในไตรมาสที่ 4 ของปี พ.ศ. 2541 ขนาดรัฐบาลของประเทศไทยเพิ่มขึ้นสูงที่สุดโดยมีขนาดเท่ากับ 37.62 จากการที่รัฐบาลมีการใช้นโยบายการคลังแบบขยายตัวมีการใช้จ่ายในการกระตุ้นเศรษฐกิจเพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศกลับมามีเสถียรภาพ หลังจากนั้นขนาดรัฐบาลของประเทศไทยกลับมามีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้นมีความผันผวนน้อย จนกระทั่งปี พ.ศ. 2545 ขนาดรัฐบาลของประเทศลดลงอย่างรวดเร็ว โดยที่ในไตรมาสที่ 1 ของปี พ.ศ. 2545 ขนาดรัฐบาลของประเทศไทยมีขนาดเท่ากับ 31.98 ต่อมาในไตรมาสที่ 4 ของปี พ.ศ. 2545 ขนาดรัฐบาลของประเทศไทยมีขนาดเท่ากับ 28.13 และมีขนาดเท่ากับ 23.91 ในไตรมาสที่ 1 ของปี พ.ศ. 2546 หลังจากนั้นในยุคของรัฐบาลพรรคไทยรักไทยมีการใช้นโยบายการคลังแบบขยายตัวอย่างมาก จากนโยบายประชานิยมต่าง ๆ ส่งผลให้ขนาดรัฐบาลของประเทศไทยกลับมาเพิ่มสูงขึ้นในปี พ.ศ. 2547 โดยในไตรมาสที่ 4 ของปี พ.ศ. 2547 ขนาดรัฐบาลของประเทศไทยมีขนาดเท่ากับ 31.04



ภาพที่ 14 ขนาดของรัฐบาลของประเทศไทยเป็นรายไตรมาส ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 ถึงปี พ.ศ. 2547

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2549)

อัตราเงินเฟ้อในประเทศไทย

เงินเฟ้อ (Inflation) เป็นการที่ระดับราคาสินค้าและบริการในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนทำให้อำนาจซื้อของประชาชนในประเทศลดลง โดยที่ การวัดเงินเฟ้อสามารถ วัดได้จาก อัตราการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาผู้บริโภค (Consumer Price Index) โดยเงินเฟ้อสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. เงินเฟ้ออย่างอ่อน คือ การที่อัตราเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นไม่เกินร้อยละ 5 ซึ่งถือว่าเป็นภาวะปกติและจะไม่ส่งผลเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศในทางตรงกันข้ามการที่เกิดเงินเฟ้ออย่างอ่อน จะส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจโดยจะส่งผลให้มีการกระตุ้นเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจทางทั้งด้านการลงทุน การผลิต การจ้างงานจะส่งผลให้ประชาชนชาติที่เพิ่มสูงขึ้น
2. เงินเฟ้อปานกลาง คือ การที่อัตราเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นเกินร้อยละ 5 แต่ไม่เกิน ร้อยละ 20 ซึ่ง จะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจทั้งทางด้านการลงทุนและด้านการผลิตในประเทศ เนื่องจาก ต้นทุนการผลิตสินค้าและบริการจะเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ราคาสินค้าและบริการเพิ่มสูงขึ้นไป ส่งผลให้

ประชาชนในประเทศจะประสบปัญหาค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้น ในการแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อดังกล่าว รัฐบาลจะเข้ามาโดยใช้นโยบายทางการเงินและการคลัง เพื่อลดปัญหาเงินเฟ้อที่เกิดขึ้น

3. เงินเฟ้ออย่างรุนแรง คือ การที่ระดับราคาสินค้าสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยระดับราคาจะเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าร้อยละ 20 ทำให้อำนาจการซื้อของประชาชนในประเทศลดลงอย่างรวดเร็วมาก ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นในขณะเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ในช่วงที่เกิดสงคราม หรือ การที่รัฐบาลทำการพิมพ์ธนบัตรออกมาหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจมากเกินไป ส่งผลให้เกิดเงินเฟ้ออย่างรุนแรงและส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ

1. สาเหตุของเงินเฟ้อ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 สาเหตุ ดังนี้

1.1 เงินเฟ้อที่เกิดทางด้านอุปสงค์ (Demand Pull Inflation) เป็นเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นเนื่องจากการที่อุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าอุปทานรวมของสินค้าและบริการ ซึ่งอาจเกิดจากการที่ระบบเศรษฐกิจได้นำปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในประเทศมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ จนกระทั่งไม่สามารถขยายการผลิตสินค้าและบริการ ดังนั้น เมื่ออุปสงค์รวมเพิ่มขึ้นอย่างมากโดยที่สินค้ามีอยู่จำกัดก็จะส่งผลทำให้ระดับราคาสินค้าและบริการในประเทศเพิ่มสูงขึ้น และถ้าอุปสงค์รวมยังคงเพิ่มขึ้นต่อไปก็จะส่งผลให้ ระดับราคาจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจนเกิดเงินเฟ้อขึ้นในระบบเศรษฐกิจ

1.2 เงินเฟ้อที่เกิดทางด้านอุปทาน (Cost Push Inflation) เป็นเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นมาจากทางด้านอุปทานของระบบเศรษฐกิจ โดยเกิดขึ้นเนื่องจากต้นทุนการผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น ซึ่งสามารถเกิดได้จากหลายปัจจัย เช่น การที่อัตราภาษีการค้าหรืออัตราภาษีสินค้าเข้าเพิ่มสูงขึ้น หรือกรณีเกิดจากอุปสงค์รวมของประเทศที่เพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้ผู้ผลิตสินค้าเร่งการผลิต เกิดการแย่งทรัพยากรในการผลิต ผู้ผลิตจึงต้องเสนอขายสินค้าในราคาที่สูงขึ้นเนื่องจากได้บวกต้นทุนที่สูงขึ้นเข้าไปในราคาขาย ส่งผลให้ ราคาขายสินค้าและบริการจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งเกิดเงินเฟ้อขึ้นในระบบเศรษฐกิจ

2. ผลกระทบของเงินเฟ้อต่อระบบเศรษฐกิจ

เมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้นในระบบเศรษฐกิจจะส่งผลกระทบ ดังนี้

2.1 ผลที่มีต่ออำนาจซื้อ เมื่อเกิดเงินเฟ้อขึ้นในระบบเศรษฐกิจ จะส่งผลให้ค่าของเงินลดลง โดยที่เงินจำนวนเท่าเดิมสามารถซื้อสินค้าและบริการได้ในปริมาณที่ลดลง ดังนั้นผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อมา คือเมื่อค่าของเงินลดลงประชาชนในประเทศจะทำการบริโภคสินค้าและบริการเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่ออุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้น ทำให้เกิดเงินเฟ้อรุนแรงขึ้นในระบบเศรษฐกิจ

2.2 ผลที่มีต่อการกระจายรายได้ของประชาชนในประเทศ เมื่อเกิดเงินเฟ้อขึ้นในระบบเศรษฐกิจ จะส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงในการกระจายรายได้ โดยจะมีทั้งฝ่ายที่ได้รับผลประโยชน์และฝ่ายที่เสียประโยชน์จากการที่เงินเฟ้อขึ้นในระบบเศรษฐกิจ โดยที่ ผู้ที่มีรายได้ประจำหรือมีรายได้คงที่ เมื่อเกิดเงินเฟ้อขึ้นในระบบเศรษฐกิจผู้ที่มีรายได้ประจำหรือมีรายได้คงที่จะเสียประโยชน์เนื่องจากค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จะเพิ่มสูงขึ้นราคาสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นส่งผลให้รายจ่ายเพิ่มสูงขึ้น โดยที่รายได้ที่เป็นตัวเงินยังคงเท่าเดิม ในทางตรงกันข้าม ผู้ที่มีรายได้จากกำไรหรือรายได้เป็นตัวเงินที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย เช่น พ่อค้า นักธุรกิจ จะได้รับประโยชน์ เนื่องจากสามารถขึ้นราคาสินค้าตามต้นทุนการผลิตหรืออาจจะขึ้นราคาสูงกว่าต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสามารถทำกำไรได้เพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ในส่วนของ ผู้ที่ถือสินทรัพย์ที่เป็นตัวเงิน เช่น เงินสด เงินฝากประจำ หุ้นกู้ จะเสียประโยชน์เนื่องจากเมื่อเกิดเงินเฟ้อขึ้น ค่าของเงินก็จะลดลง ในขณะที่ผู้ที่ถือสินทรัพย์ที่มีราคาไม่แน่นอนจะได้ประโยชน์ เนื่องจากราคาสินทรัพย์เพิ่มขึ้น เช่น ที่ดิน อาคารบ้านเรือน เครื่องจักร

2.3 ผลที่มีต่อการคลังของรัฐบาล เมื่อเกิดเงินเฟ้อขึ้นในระบบเศรษฐกิจ จะส่งผลให้รายได้ที่เป็นตัวเงินของประชาชนในประเทศสูงขึ้น ซึ่งส่งผลให้รัฐบาลสามารถเก็บภาษีเงินได้ส่วนบุคคลได้เพิ่มสูงขึ้น นอกจากนั้นในช่วงที่เกิดเงินเฟ้อขึ้น การซื้อขายสินค้าและบริการ ต่าง ๆ จะมีปริมาณมากขึ้น ส่งผลให้รัฐบาลสามารถเก็บภาษีทางอ้อมได้เพิ่มขึ้น เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีซื้อ ภาษีขาย เป็นต้น ในทางตรงกันข้ามส่วนของทางด้านรายจ่ายของรัฐบาล ประเภทเงินโอนจะลดลง เนื่องมาจากในช่วงเกิดเงินเฟ้อขึ้นในระบบเศรษฐกิจ การว่างงานในประเทศจะลดลง นอกจากนี้

รัฐบาลยังได้รับประโยชน์จากการกู้ยืมหรือการก่อหนี้สาธารณะโดยการขายพันธบัตรให้แก่ประชาชน ทั้งนี้เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยของพันธบัตรรัฐบาลจะถูกกำหนดไว้คงที่

2.4 ผลที่มีต่อดุลการชำระเงินของประเทศ เมื่อเกิดเงินเฟ้อขึ้นในระบบเศรษฐกิจในประเทศใดประเทศหนึ่ง โดยที่ระดับราคาสินค้าและบริการในประเทศอื่น ๆ ค่อนข้างคงที่หรือเพิ่มขึ้นน้อยกว่า จะส่งผลทำให้ระดับราคาสินค้าและบริการในประเทศนั้น สูงกว่าระดับราคาสินค้าและบริการในประเทศอื่น ๆ ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันลดลง ส่งผลให้การส่งออกของประเทศนั้นมีปริมาณลดลง และมีการนำสินค้าเข้าจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นเงินเฟ้อจะมีผลทำให้ ดุลการค้าดุลการชำระเงินของประเทศขาดดุลเพิ่มสูงขึ้น

3. การแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อ มีวิธีการแก้ไขปัญหาได้ 2 วิธี ดังนี้

3.1 การแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อโดยใช้นโยบายการเงิน

การแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อ โดยการใช้นโยบายการเงิน โดยการลดปริมาณเงินที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ โดยที่การลดปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ ธนาคารกลางจะใช้นโยบายต่าง ๆ เช่น เพิ่มอัตราเงินสำรองกฎหมาย เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์สร้างเงินฝากได้น้อยลง ขายหลักทรัพย์ของรัฐบาลเพื่อดึงเงินออกมาจากระบบเศรษฐกิจ และขอความร่วมมือจากสถาบันการเงินอื่น ๆ ให้ลดการให้เครดิตและสินเชื่อ ซึ่งนโยบายต่าง ๆ จะส่งผลให้ปริมาณเงินที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจลดลง จะส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น เมื่ออัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น การลงทุนภาคเอกชนจะลดลง การที่การลงทุนลดลงทำให้การจ้างงานลดลงซึ่งมีผลให้รายได้ของประชาชนในประเทศลดลง ส่งผลให้อุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจลดลง นอกจากนั้นการที่ธนาคารกลางปรับอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก และเงินกู้ของสถาบันการเงินให้สูงขึ้น การปรับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากให้สูงขึ้นส่งผลให้ประชาชนมีการออมเพิ่มสูงขึ้นและทำให้การลงทุนลดลง ซึ่งผลทั้งสองประการดังกล่าวจะทำให้อุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจลดลง เป็นการแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อโดยใช้นโยบายการเงิน

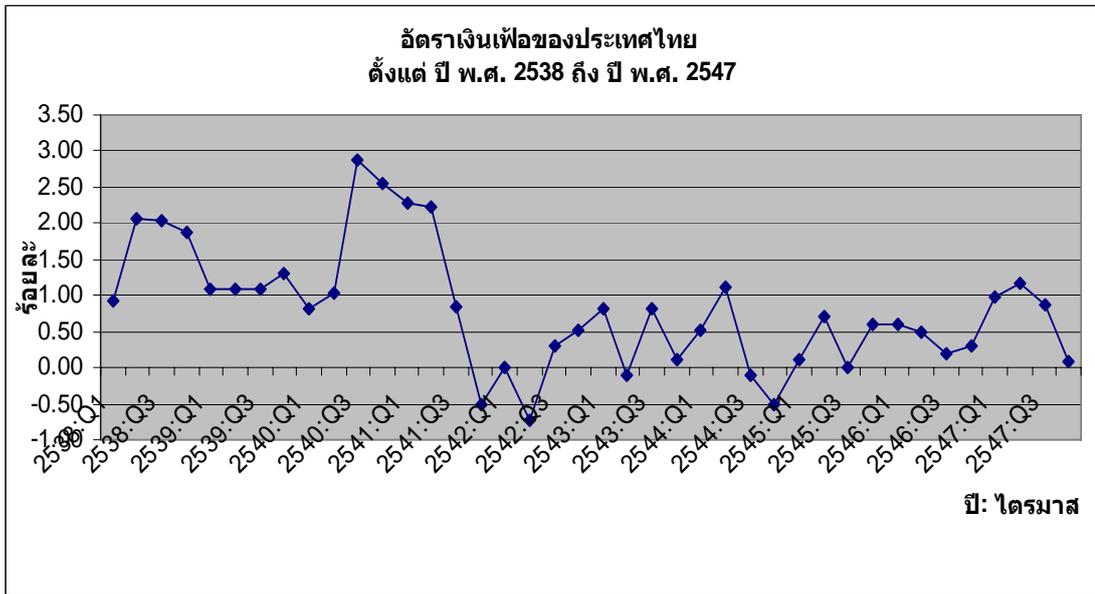
3.2. การแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อ โดยนโยบายการคลัง

รัฐบาลสามารถแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อได้โดยการใช้นโยบายการคลังเพื่อลดอุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจ โดยการลดการใช้จ่ายรัฐบาลหรือการเพิ่มอัตราภาษี โดยที่การลดการใช้จ่ายของรัฐบาล เช่น การเลื่อนการลงทุนในโครงการที่ไม่จำเป็นต้องจัดทำโดยรีบด่วน การพิจารณาตัดทอนรายจ่ายที่ไม่จำเป็นต่าง ๆ ส่วนในกรณีการเพิ่มอัตราภาษี สามารถทำได้โดยการเก็บภาษีทั้งทางตรงและทางอ้อมจากประชาชนให้มากขึ้น โดยการเพิ่มอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การเพิ่มอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาก็จะทำให้รายได้สุทธิส่วนบุคคลภายหลังหักภาษีลดลง ซึ่งจะมีผลทำให้การใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการลดลง เป็นการแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อโดยใช้นโยบายการคลัง

สาเหตุและการแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อของประเทศไทยในปัจจุบัน

ในการศึกษาและวิเคราะห์ถึงสถานการณ์เงินเฟ้อ ของประเทศไทย เพื่อที่จะศึกษาเงินเฟ้อในประเทศไทยได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ จึงใช้อัตราเงินเฟ้อของประเทศไทยเป็นรายไตรมาส จากรูปที่ 15 จะแสดงอัตราเงินเฟ้อของประเทศไทยเป็นรายไตรมาส ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 ถึงปี พ.ศ. 2547 จะเห็นได้ว่าอัตราเงินเฟ้อของประเทศไทย ในไตรมาสที่ 1 ของปี พ.ศ. 2538 เท่ากับร้อยละ 0.92 และเพิ่มขึ้นเท่ากับร้อยละ 2.03 ในไตรมาสที่ 3 ของปี พ.ศ. 2538 หลังจากนั้นอัตราเงินเฟ้อของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องถึงไตรมาสที่ 1 ของปี พ.ศ. 2540 อัตราเงินเฟ้อเท่ากับร้อยละ 0.82 ในช่วงที่ประเทศไทยประสบวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2540 อัตราเงินเฟ้อของประเทศไทยมีการผันผวนอย่างมาก หลังจากที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศใช้อัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยของประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว สูงที่สุดในไตรมาสที่ 3 ของปี พ.ศ. 2540 เท่ากับร้อยละ 2.87 หลังจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจประเทศไทยได้เข้าสู่โปรแกรมฟื้นฟูเศรษฐกิจจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ มีการดำเนินนโยบายการเงิน โดยการควบคุมฐานเงินหรือปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจและดำเนินนโยบายการคลังอย่างระมัดระวังส่งผลให้อัตราเงินเฟ้อของประเทศลดลงอย่างมากจากภาวะเศรษฐกิจในประเทศที่ขยายตัวลดลง ส่งผลให้อัตราเงินเฟ้อของประเทศไทยลดต่ำที่สุดในไตรมาสที่ 2 ของปี พ.ศ. 2542 เท่ากับร้อยละ -0.73 ต่อจากนั้นในปี พ.ศ. 2543 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการใช้นโยบายการเงิน โดยมากมุ่งเน้นในการควบคุมอัตราเงินเฟ้อ โดยมีการกำหนดเป้าหมายเงินเฟ้อ (Inflation Targeting) โดยการกำหนดเป้าหมายอัตราเงินเฟ้อพื้นฐานไว้ที่ ร้อยละ 0 ถึงร้อยละ 3.50 ส่งผลให้อัตราเงินเฟ้อของประเทศไทยเริ่มมีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น โดยที่อัตราเงินเฟ้อของ

ประเทศไทยในไตรมาสที่ 2 ของปี พ.ศ. 2544 เท่ากับร้อยละ 1.11 และลดลงเท่ากับร้อยละ -0.50 ในไตรมาสที่ 4 ของปี พ.ศ. 2544 ในปี พ.ศ. 2545 ประเทศไทยได้มีการใช้นโยบายการคลังแบบขยายตัวอย่างมาก จากนโยบายประชานิยมต่าง ๆ ผลดังกล่าวไม่ส่งผลให้อัตราเงินเฟ้อของประเทศเพิ่มขึ้นมาก โดยที่อัตราเงินเฟ้อของประเทศไทยในไตรมาสที่ 2 ของปี พ.ศ. 2545 เท่ากับร้อยละ 0.70 และปรับตัวเพิ่มขึ้นเท่ากับร้อยละ 1.16 ในไตรมาสที่ 2 ของปี พ.ศ. 2547



ภาพที่ 15 อัตราเงินเฟ้อของประเทศไทย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2538 ถึงปี พ.ศ. 2547
ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2549)

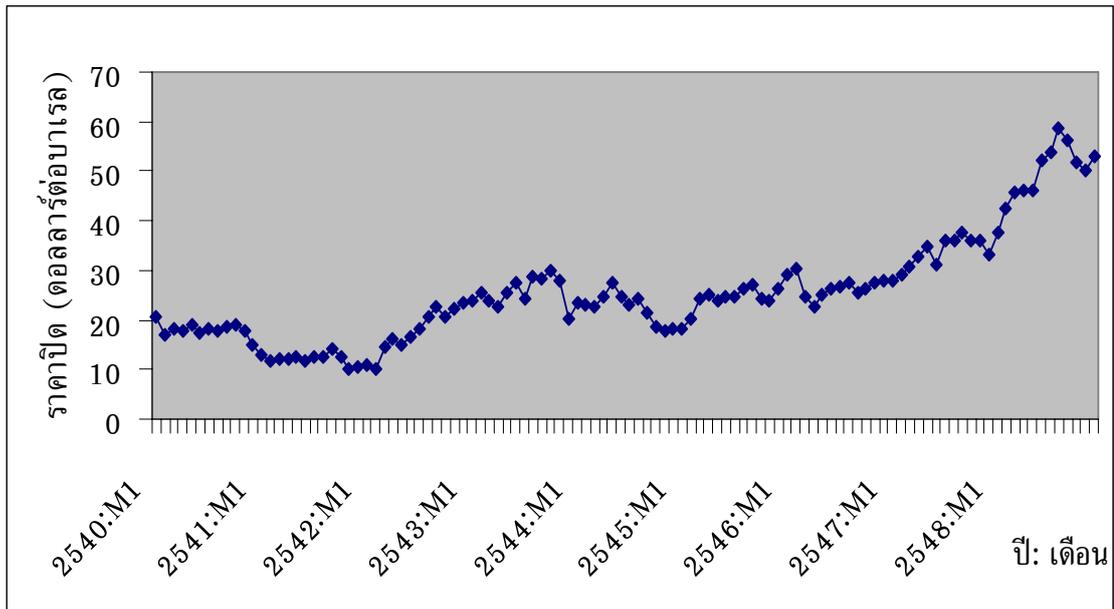
1. การแก้ปัญหาเงินเฟ้อในปัจจุบัน

การแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อ หรือรักษาเสถียรภาพของระดับราคา มาตราการในการแก้ไข ปัญหาเงินเฟ้อมีทั้งการใช้นโยบายการคลังและการใช้นโยบายการเงิน ในส่วนของการแก้ไขที่เห็นผลเร็วที่สุด คือการใช้นโยบายการเงิน โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายการเงินแบบ หดตัว โดยการปรับขึ้นอัตราดอกเบี้ยซื้อคืนพันธบัตรระยะเวลา 14 วัน (Repurchasing Rate 14 days: R/P 14) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการใช้ชี้นำอัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินภายในประเทศ โดยมีการปรับขึ้นติดต่อกันถึง 12 ครั้ง ซึ่งเป็นสาเหตุที่ส่งผลทำให้อัตราดอกเบี้ยในตลาดเงิน โดยเฉพาะอัตราดอกเบี้ยในระบบธนาคารพาณิชย์ปรับตัวสูงขึ้นตาม การขึ้นอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์มีผลกระทบต่อ การลดลงของการบริโภคและการลงทุนในประเทศ เนื่องมาจากการเพิ่มสูงขึ้นของ

อัตราดอกเบี้ย จะทำให้ต้นทุนในการกู้ยืมเงินเพื่อการบริโภคสูงขึ้น ผู้บริโภคต้องจ่ายดอกเบี้ยมากขึ้น ส่งผลให้การบริโภคจะลดลง ขณะเดียวกันก็จะเป็นการกระตุ้นให้ผู้บริโภคออมเงินมากขึ้นจากผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้การสูงขึ้นของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ก็เป็นการเพิ่มต้นทุนทางการเงินสำหรับผู้ผลิตหรือผู้ลงทุน ส่งผลให้การลงทุนลดลง ซึ่งจากการลดลงของการบริโภค และการลงทุนภาคเอกชน จะทำให้อุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจลดลง ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหาค่าเงินเฟ้อลงได้ นอกจากนี้กระทรวงพาณิชย์ใช้มาตรการควบคุมราคาสินค้าควบคุมไป โดยเฉพาะราคาสินค้าอุปโภคบริโภคให้เป็นไปตามกลไกตลาด

ในการศึกษาและวิเคราะห์ถึงสถานการณ์เงินเฟ้อของประเทศไทย พบว่าสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้เกิดเงินเฟ้อมาจากสาเหตุทางด้านอุปทาน เนื่องมาจากในช่วงเวลาที่ใช้ในการศึกษานั้น ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งราคาน้ำมันดิบที่ประเทศ ในภูมิภาคเอเชียใช้เป็นราคาอ้างอิงคือ ราคาน้ำมันดิบดูไบซึ่งมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของราคาเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จากภาพที่ 16 แสดงราคาน้ำมันดิบดูไบ เป็นรายเดือน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ถึงปี พ.ศ. 2548 จากการที่ราคาน้ำมันดิบดูไบเป็นราคาที่สามารถใช้เป็นราคาอ้างอิงราคาน้ำมันของภูมิภาคเอเชียและประเทศไทยได้ จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ราคาน้ำมันดิบมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนถึงปี พ.ศ. 2548 โดยที่ราคาน้ำมันดิบดูไบในเดือนกุมภาพันธ์ปี พ.ศ. 2540 เท่ากับ 20.59 ดอลลาร์ต่อบาร์เรล และมีแนวโน้มปรับตัวลดลงเล็กน้อยในปี พ.ศ. 2541 โดยที่ในเดือนพฤษภาคมปี พ.ศ. 2541 เท่ากับ 9.94 ดอลลาร์ต่อบาร์เรล หลังจากนั้นความต้องการน้ำมันในตลาดโลกก็เพิ่มสูงขึ้นจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคการผลิตในประเทศจีน และภาวะสงครามในภูมิภาคตะวันออกกลางส่งผลให้ราคาน้ำมันดิบดูไบเพิ่มขึ้นเท่ากับ 36.12 ดอลลาร์ต่อบาร์เรลในเดือนพฤษภาคมปี พ.ศ. 2547 ต่อจากนั้นในปี พ.ศ. 2548 ราคาน้ำมันได้มีการปรับตัวสูงขึ้นต่อเนื่องจากการเก็งกำไรของนักลงทุน (Hedge Fund) ส่งผลให้ราคาน้ำมันดิบดูไบปรับเพิ่มขึ้นเท่ากับ 37.66 ดอลลาร์ต่อบาร์เรล ในเดือนสิงหาคมปี พ.ศ. 2548 นอกจากนี้ราคาน้ำมันที่ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม เนื่องจากน้ำมันเป็นปัจจัยที่สำคัญของภาคการผลิต เมื่อราคาน้ำมันปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นมีผลทำให้ต้นทุนในการผลิตเพิ่มสูงขึ้นและส่งผลต่อระดับราคาสินค้าในที่สุด



ภาพที่ 16 ราคาน้ำมันดิบคูโบเป็นรายเดือนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ถึงปี พ.ศ. 2548

ที่มา: [www. Bloomberg.com](http://www.Bloomberg.com) (2549)